

КОЛЕСО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Морозова В.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Користуючись транспортом, ми мало замислюємося про історію колеса.

Колесо зробило величезний внесок у розвиток людської цивілізації. По-перше, це був важливий винахід людини: в природі праобраз колеса відсутній. По-друге, це був предмет поклоніння. І слово «коло» в ряді слов'янських мов позначає ближні поняття, а у деяких народів – ще й народний танок, який танцюють, саме по колу. За логікою деяких футуристів, техніка повинна була розвиватися по шляху створення транспортних машин з ногами, які будуть переміщатися, подібно тваринам або людям. Але людство не завжди займалося копіюванням природи, а успішно вирішувало завдання виживання, виходячи із завдань, що виникали в процесі суспільної, трудової діяльності.

Безумовно, першими колесами були катки, які підкладали під переміщуваний вантаж. Уже в епоху неоліту люди зрозуміли, що так переміщати вантаж значно легше. Спочатку застосовували відповідний стовбур дерева. Потім катки стали очищати від кори і обробляти до рівня гладкого циліндра, який катати було значно легше. (Чи не звідти почалися перші шляхи сполучення – магістралі давнини? Бо не лише колесо, а й шлях повинні мати рівну поверхню.) Встановити на катки платформу і з'єднати її з катками – було справою часу. Поступово, людство прийшло до звичайного дискового колеса. Перші з них існували вже 3-4 тисячі років до н.е. З прирученням биків, а пізніше, і коня, питання з двигуном для возу було вирішено. Цікаво, що у всіх стародавніх державах – Межиріччі, Єгипті, античній Греції, Стародавньому Римі – спочатку існували лише вози на осі з парою коліс. Двовісні вози з'явилися пізніше і були, спочатку, великою рідкістю. Люди навчилися виготовляти колесо з частин дерева, щоб воно менше деформувалося в процесі експлуатації, навчилися гнути дерево під дією нагріву відкритим вогнем. Цьому сприяв розвиток металургії, знарядь для розпилювання та обробки дерева. Причому, вихідною формою колеса ставав не поперечний зріз дерева, а дошка, отримана поздовжнім розпилом стовбура. Саме в цьому напрямку міцність волокон дерева має максимальне значення. У міру розвитку металообробки (спочатку бронзи, а потім заліза) на дерев'яний обід почали натягувати бронзову або залізну шину. Вже 2...2, 5 тисячі років до н.е. з'явилися колеса не тільки з шинами, але і з цілими ободами, спицями і маточинами з бронзи.

Від колеса до гончарного круга вже було подати рукою. Саме поява гончарного круга дозволила забезпечити людство вогнетривким посудом, змінити культуру харчування, забезпечити засвоюваність важкої білкової їжі (м'ясо, гриби), створити основи національні кухні більшості країн.

Історія зберегла чимало виробничих прізвищ, утворених від колеса. Це- Колесник, Колесніченко, Гончар, Гончаренко і їм подібні.

А колесо продовжує вірно служити людству.